

razlogi, ki so silili odsek, tako važen korak storiti, kakor je ta, da se Njega Veličanstvu odpošlje adresa. Pravico to zahtevati ima vsak ud te zbornice in vsa zbornica, in odsek, ki ne stori tega, ne spolni svoje dolžnosti.

Odsek pa tudi prav za prav ni iz predlog, ampak kakor se bere „zlasti iz ministerskih razjasnil“ izvil potrebo predlagati adresi, in odsek je tako priprost, da misli, da so ta razjasnila znana vsakemu udu te zbornice, ker je imel očitne shode. Odsekovi shodi so bili, to je res, očitni, in ker so bili očitni, zato sem imel pravico, udeleževati se jih, toda dolžnosti nisem imel, toraj imam pravico zahtevati, da mi odsek, če hoče staviti važen predlog, v prevdarek predloži ona ministerska razjasnila (velik nemir na levici), iz katerih on sklepa, da je treba adrese. (Pritrditev na desnici. Vsečnost in ploskanje na galerijah.)

Prvosednik: Prosim, pri miru biti na galerijah.

Dr. Costa (dalje): Vrh tega je pa tudi stavek o očitnosti odsekovih obravnav puhla fraza; kajti dobro je znano odsekovim udom, da najvažnejša odsekova seja, namreč seja, v kateri je adresin predlog bil predložen, posvetovan in sklenjen, nikoli ni bila oznanjena v zbornici, ker je bila v nedeljo, ki nismo zborovali, s posebnimi vabili napovedana odsekovim udom (klici: jako dobro! na desnici), zato tudi to ni nič družega, nego puhla fraza, in popolno pravico imam reči, da razlogov, ki bi imeli utrditi potrebo adrese, ne najdem v poročilu, da toraj adresa nima temelja.

Jaz se ne morem spuščati v to, da bi to, kar kakov časnik — resničnega ali neresničnega — objavi, bil razlog, iz ktereга naj se sklene adresa. Meni nikakor ni zadosti, da sem bral v kakovem časniku — ne vem, ali je res ali ne — da je ministerstvo na izpraševanje bilo pozvano, in da je odsek vsled tega izpraševanja in ministrovih odgovorov bil tako vznemirjen (veselost na desnici), da je moral iti spat (še večja veselost), da si je iztuhtal merilo, s katerim bode meril državniške zmožnosti naših ministrov itd.; — vse to meni ne dá razloga, da bi rekel, ker sem to bral v nekem časniku, zato je utrjen predlog za adresi. (Dobro! na desnici). Prevažen predlog, predlog, ki od visoke zbornice zahteva, da rabi svojo najvažnejšo pravico, stopiti pred prestol in tako posredno seči v bistveno pravico krone, vsled ktere si svoje svetovalce voli po svojem prepričanju, po svojem spoznanju, po lastni prosti volji — tak predlog ni utrjen. (Vsečnost na desnici).

Rečeno je bilo, adresa prav za prav meri na to, da se ministerstvu pred oči postavi ali pové prestolu: „ne poštenost, ampak zmožnost ministerstva je v dvomu! No, če bi ta poglobitna misel imela biti v adresi, potem se čudim, da v adresi ni rečeno: Veličanstvo, izvoli si x-a ali y-a, ali naroči x-u ali y-u, da mi sestavi novo ministerstvo“. (Ugovor in klic: ohó! na levici.)

Naravnost to ni rečeno, ali neposrednje se pa čuti ali da govorim z Göthe-jem: posrednje „ist das des Pudels Kern“ (prav v tem grmu tiči zajec). Da se tak prevažen predlog stavi v zbornici, treba bi bilo po mojem prepričanju ne le jako obširnega in globoko premišljenega utemeljenja, ampak ne bi se smelo prezreti, da ravno nismo v Angliji, in da se ono, kar piše slavní profesor Gneist in se nam je bralo, ne vjema z Avstrijo, če tudi je izvrstno za Anglijo; — ne bi se smelo prezreti, da se nahajamo v zadevah, ki zbornici na srce pokladajo dolžnost, dobro prevdariti, ali se ima storiti ta korak z ozirom na razmere, v katerih je ta zbornica sama.

Brez vsega dvoma in tudi v sami Avstriji po najnovejši decemberski ustavi je še ustavno, da razun te in gosposke zbornice — imamo še drug faktor postav-

dajstva: to so deželni zbori; in prav ti so posebnosti v Avstriji, vsled kterih se tolikanj loči od posebnosti in razmer angleških. Ako toraj ta zbornica hoče govoriti o splošnem stanju, o občnih političnih razmerah, tedaj naj ne prezira, da ne sme v nasprotje staviti se z znanimi dotičnimi razjasnili, željami in adresami posamnih kraljestev in dežel. (Dobro! na desnici.) Gospôda, menda vendar ne mislite, da se glas postavnih zastopnikov posamnih kraljestev in dežel, ki je po različnih adresah ali resolucijah dospel do prestola, ne bi imel tudi ceniti pri prestolu. O tem pa menda ne dvomite, da to, kar izreka adresa, je v najdoločnejšem nasprotju s tem, kar je od najpoglavitnejših kraljestev in dežel in tudi od večje večine postavnih zastopnikov kraljestev in dežel prišlo do prestola. (Ohó! na levici; da, da na desnici.)

Pa posebni položaj te zbornice, mislim, brez ozira na deželne zборе, postavodajalne faktorje v nekterih stvaréh, moral bi zbornici biti nekakov migljej; kajti vsemu svetu znana je skrivnost, da ima mogočno kraljestvo te avstrijske države v tej visoki zbornici le vsled posilne volitvene postave deloma nekak zastop, in da od 203 poslancev, kolikor bi jih moralo sedeti v teh klopéh, pogrešamo jih mnogo.

Ako toraj adresi morda sprejme mala večina, bode njemu, ki ima nalogo prevdarjati to adresi, celó nemogoče, pri tem prevdarjanju prezirati glasove, ki jih ni tukaj, kajti mogoče je, da bi prava večina bila vsa druga, kakor je ta, ki je zdaj tukaj. (Ugovor na levici; klici: da, da! na desnici.)

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Število slepih in gluhonemih je na Kranjskem v primeri z drugimi deželami precej majhno. Lani namreč, ko so po vsem cesarstvu šteli ljudi, so na Kranjskem, ki ima 463.273 duš, našli slepih 245, gluhonemih (mutastih) 291; po takem na 1891 ljudi pride 1 slep, in na 1542 ljudi 1 mutast. Mutastih tedaj, ki jih je v goratih deželah največ, je v Dalmaciji in za Dalmacijo na Kranjskem najmanj. Če slepih iščemo po deželi, jih najdemo v Ljubljani 21, v postojnskem okraju 21, v kočevskem 37, v krškem 11, v Kranjskem 23, v okolici ljubljanski 23, v litijemskem 16, v logaškem 28, v radoljskem 12, v novomeškem 17, v kamniškem 22, v črnomeljskem 14, — mutastih pa v Ljubljani 12, v postojnskem okraju 32, v kočevskem 41, v krškem 15, v kranjskem 27, v okolici ljubljanski 38, v litijemskem 25, v logaškem 27, v radoljskem 8, v novomeškem 19, v kamniškem 25, v črnomeljskem 22.

Dopisi.

Iz Prage. (Občni zbor „Slavije“, vzajemno-zavarovalne banke) je bil pri velikej vdeležbi družabnikov 16. dne t. m. Poleg letnega sporočila je ostalo konec leta 1870. v 1. in 2. odd. za zavarovanje na doživetje i smrt družabnikov 7886 z zavarovano istino 3.945.816 gold. Po smrti 5 družabnikov je „Slavija“ trpela škode 5300 gold., ktero je v popolno zadovoljnost preživečih dedičev izplačala. Čisti dobiček po odbitku vseh stroškov iznaša 38.966 gold. 89 kr.; to je odbor napotilo k temu, da bi se vže letos poplačala vsa od ustanovnikov posojena zakladna zaloga. — V 3. oddelku, društvah vzajemnega podedovanja, je ostalo konec leta 1870. zavarovanih družabnikov 7238 z vpisano istino 3 milijonov in 364.871 gold. Iz vplačanih vlog se je kupilo za 45.000 gold. zastavnih listov hipo-

tečne banke in akcij „živnostenske banke“, kakor tudi za 40.000 gold. akcij kmetijskih sladarnic na Českem in na Moravi. Del teh vlog se je obrnil za posojila kavcij zasebnikom in državnim uradnikom in za posojila denarnih zalog takovim slovanskim izobražencem, kateri so brez vlastnega zakriviljenja v roke tujim skopuhom padli in s posojilom od „Slavije“ jim danim na dvanajstletno amortizacijo svoje razmere lahko vravnajo. Na oba ta načina se vloge pod najugodnejšimi pogoji na dobiček nalagajo. — Od čistega dobička živ. oddelkov predlaga odbor polovico odločiti v zakup vlastne hiše za banko „Slavijo“; to se je tudi enoglasno sprejelo. Sijajni ta vspeh v vseh treh oddelkih pripisuje odbor českomoravskemu časnikarstvu, katero vsako podvzetje „Slavije“ posebno podpira in mu zato izreka najvrednejšo zahvalo. Vsa skupščina zakliče českomoravskemu časnikarstvu trikratno gromče: Slava!

Z zavarovanjem proti škodam ognja je začela „Slavija“ še le v začetku leta 1870. in je na koncu leta štela vže 12.255 družabnikov z zavarovano istino 14 milijonov 84.135 gold. Ta nepričakovani razvoj pripisuje odbor narodnej zavednosti Slovanov, kateri so začeli svoje premoženje edino le slovanskim zavodom v roke dajati. Stroški pri vstanovljenji tega oddelka so bili veliki, a vendar znaša čisti dobiček za 1870. leto 4382 gold. 88 kr., kateri se bode poleg člena 5 pravil odd. IV. deloma razdelil za napravo gasilnih priprav in popravo poslopij med one občine, v katerih je pri „Slaviji“ zavarovanih vsaj 10 številc za istino 5000 gold. Dalje se je dalo na voljo vsacemu družabniku prepustiti čisti dobiček ali narodnemu gledišču ali cerkvi sv. Vida v Pragi. Ta poslednji dobiček znaša pomerno za vsacega člena 6 kr., kajti največje število družabnikov je k „Slaviji“ pristopilo v poslednjih treh mesecih leta 1870., in se tedaj iz njih čisti dobiček računati ne more. Gospodarski odbor tedaj predlaga, da bi čisti dobiček na naslednji način bil razdeljen: 3000 gold. za gasilno pripravo in popravljanje poslopij, 407 gold. 89 kr. narodnemu gledišču v Pragi in 407 gold. 89 kr. za dozidanje cerkve sv. Vida v Pragi. — Ker stoji v §. 5 pravil, da se ima občinam prispevek 1000 gold. razdeljevati, predlaga odbor, naj se ta članek premeni tako, da bi se vže z letošnjim letom počenši k naznanjeni pričini dajali zneski po 500 gold., ker bi takova zmena več občinam v korist bila. Ti predlogi se sprejmo enoglasno in vsa skupščina zakliče tistim članom, kateri so se odrekli čistega dobička v korist obeh narodnih spominkov, gromče: „Na zdar!“ Prispevkov so razredeli 6, in sicer 3 na Českem, 2 na Moravi in 1 na Slovenskem poleg dohodkov iz teh treh dežel računeno. Po predlogu dr. Palacky-ja se izžrebanje občin odroči na konec zborovanja. Odbor se nada, da bodo prihodnje leto ti prispevki mnogo večji, ker šteje „Slavija“ vže sedaj 22.000 zavarovanih družabnikov proti škodi ognja in pričakuje od novo pristopajočih, da bodo mnogoštevilno prepuščali čisti dobiček v korist narodnega gledišča in svetovidske cerkve; dalje pa prosi českoslovansko časnikarstvo, da bi „Slavijo“ tudi v prihodnje blagovolilo podpirati. — V tem 4. oddelku je tudi samoupravni oddelček slovanskih mlinarjev, katerih je bilo do 31. grudnia 1870. leta 650 pri „Slaviji“ zavarovanih z istino 2 milijonov in 127.519 gold. Do konca malega travna 1871. leta pa je narastlo njihovo število na 1050 z zavarovano istino 3 milijonov in 270.769 gold. Čiste zavarovalnine se je sešlo 32.294 gold. 60 kr. in v menjicah 91.831 gold. 77 kr. Do konca leta 1870. je pogorel en mlin; leta 1871. pa vže 5 in sicer vsi na Českem, katerim se je vsem skup izplačalo nagrade 18.257 gold. 85 kr., od katerih spada na vlastni račun 5766 gold. 45 kr.,

drugo pa na zavode, pri katerih je bila „Slavija“ v podpornem zavarovanju. Po družih slovanskih deželah do sedaj ni še pogorel niti edini mlin. — Ta oddelček vodijo mlinarski poverjeniki, katerih je na Českem 128, v ostalih deželah pa v vsacem okraji eden. Ti poverjeniki predlagajo družabnika k zavarovanju preiskavajo škodo, katero je požar storil in vstanovljajo nagrado. Čisti dobiček v mlinarskem oddelku za leto 1870. obnaša 334 gold. 95 kr. (Kon. prih.)

Iz Brega na Primorskem 17. maja. — Kakor Slovencem povsod, tako je i nam Brežanom osoda vedno nemila. Komaj se prikaže na vedno nam nejasnem podnebju kaka zvezdica, vže jo zakrijó temnočrni oblaki i odtegnejo jo našim očem. Veselim srcem smo se pred dvema letoma nadejali, da z vedno bolj prihajočimi letinami bode nastopila ugodnejša dôba tudi našim národnim težnjam, timveč, ker smo imeli takrat dovolj sposobnih duševnih moči, ktere so pa žalibože! le za kratek čas ukaželjno ljudstvo dramile in vodile. Sedaj so se razmere zeló predrugačile, i ni se nam nadejati, da nam hitro napoči dôba milejša; treba bode veliko truda, da národna reč pri nas ne krene na rakovo pot. Národnih učiteljev v Dolini i Boljuncu ni več; zapustila sta službi, ker se jima je preslabo plačevala, a naslednika nista jima kos. Čitalnica v Boljuncu hira na sušici i menda zamrje, zgubivši vrlega podpornika gosp. Sveta, kooperatorja v Dolini, prestavljenega v Podgorje, kateri se je s priljudnostjo i v obče hvalevrednim obnašanjem prikupil vsem faranom. — Bolje nam je stanje v gmotnih zadevah, ki nam ga je pospešila vrla Brežanka, ktera vedno dovolj snubačev (kupcev) dobiva.

Iz Rupe na Primorskem 24. maja. — Ni ne čudo pri nas, ki prebivamo pri morji, da se kak prostak, pri katerem ni nobene zrele misli, šopiri zoper narodnost, zoper svoj materinski jezik; čudo pa je to, da župan kaj tacega svetu na videlo iznaša in s tem sam sebi podpisuje „ubožni list“. Tu imate, mile nam „Novice“, od župana Kalčič-a, kmeta iz Lipe na slovenski zemlji, izviren oklic njegov od 26. svečana t. l. Tiskajte ga, da svet vidi, kako da ta Calcich grli laščino na ljubo Lahonom, materni jezik pa za duri postavlja. Tudi pečat je imela poprej županija slovenski; zdaj pa, ko ta renegat županuje, dal si je napraviti nemškega. Oj, srečni kulturonosnik Calcich! Oklic njegov z nemškim pečatom se tako-le glasi:

„Aviso. Quallunque nelle Comune della Podestaria di Jelsane che sono quattordici, vera in via politico, punito di fumare gli Cigari ed fume senza coverchio, da fiorini 1 fino 5. — Lippa il 26. Febbrajo 1871.

Il Podestar: Calcich“.

Milostljivo je privrgel ta mož tudi slovenske besede tako-le:

„Oglas. V seh Vaseh, katere so pod Glavarstvu Jelšansku je prepovjedanu cigare kadit ali pa Fajfe bres pokrova bo kazovan od 1 do 5 Goldinaru.

Lippa na 26 Svečan 1871. Glavar: Calcich“.

Gledite: kaka sodrga oklicev za slovenski narod! Gotovo dobí „podestar“ Calcich svetinjo iz Florence.

V Gorici 27. maja. —x+y— Ako Vam na moj poziv v poslednjem listu ni došlo od g. prof. M. kaj pojasnil v zadevi goriškega deželnega nadzorništva — in jaz mu ne morem zameriti, če se noče spuščati v kačljive osebnosti, pa tudi še iz družih vzrokov mu molčanja za zlo ne jemljem — naj priobčim jaz nekaj drobtin, ki sem jih nabral tu pa tam. Minister za uk ni ravnal tako lahkomišeln, kakor se kaže. Gledé na to, kar mu je bilo došlo črno na belem od deželnega šolskega sveta, in z ozirom znabiti tudi na neke čudne ponudbe, ktere so mu došle za hrbtom šolskega sveto-

valstva, se je nekaj časa obotavljal in ni hotel predložiti sedanjega nadzornika G. cesarju na potrdbo. In, akoravno sta mu razen barona R. prigovarjala še tudi dva druga tukajšnja veljaka, katerih enemu bi se spodobilo nad strankami stati, ni hotelo pomazano kolo teči. Vsa reč je šla nazaj v Trst in od ondašnjega namestništva še le je prišel zadnji določivni predlog v Beč. To so skrivnosti ne le zvedencev naših, ampak vže tudi kavarniških krogov. Imenujejo se tudi osebe, katerih imena so našla pot do ministerskega pisalnika. Dva moža sta se neki sama ponudila (eden nju je nekdanji gimn. supl. K.); od neznane strani priporočan je bil g. Fr. Povše, profesor na tukajšnji deželni kmetijski šoli. Priporočenec manjšine deželnega šolskega sveta je bil, kakor je znano, gimn. profesor in okrajni nadzornik g. Hafner.

Iz Gorice 28. maja. — Njegovo Veličanstvo je blagovolilo zaukazati, naj se podeli znesek 20.000 gld. deloma iz pripravljenih dobičkov, in deloma iz dobitkov 14., 15. in 16. državne blagotvorne loterije, v podporo deželnemu zavodu gluhonemov v Gorici.

Trst. (*Rojanska čitalnica*) napravi 8. dne junija besedo z deklamacijami in igro „Dobro jutro“. Ker je igra v izvrstnih rokah, zato se nadejamo jako veselega večera. Vljudno vabimo k „besedi“ ude; neudje so povabljeni po posebnih listkih. Odbor.

Maribor 28. maja. — Danes popoldne je bil slovesen pogreb gosp. Tomšiča, vrednika „Slov. Nar.“, ki so ga na veliko našo žalost predvčeranjim dopoldne mrtvega v postelji našli. Tomšič je bil iskren rodoljub in mladeneč velike duševne zmožnosti. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Cerkelj 26. maja. A. Š. — Tudi mi Cerkljanje smo bili, po zgledu mnogo družih krajev, tako srečni se v nedeljo popoldne pomenkovati o jako važnem predmetu, tukaj toliko čislanim in hvalevrednem poljedelstvu; imeli smo namreč kmetijski tabor. Mnogo ljudstva se je bilo sešlo na odločenem prostoru, a mnogo jih je žalibog izostalo zaradi neugodnega vremena. — Prvi govornikov je po vpeljavnem predgovoru o zraku, vodi, svitlobi in gorkoti, kot neobhodnem sredstvu za rast in življenje, pretresoval poljedelstvo, kako naj bi bilo, kako naj bi se gojilo in obdelovalo, primerjaje ga kmetovanju družih krajev in dežel, da bi kmetu hasnilo, ter mu njegov trud v vsakem obziru obilo odškodovalo. Govornika spremljati na polja, travnike, njive in gozde, o katerih smo marsiktero zanimivo črtico slišali kmetu v spodbudo in nam v poduk, mi ne pripušča niti čas, niti prostor. — Potem je govoril znani naš gorenski sadjerejec (Mihovec) o njemu toliko priljubljeni sadjereji, dokazovaje, koliko koristi kmetu donaša pridno gleštanje mladih sadnih drevesec, ter povdarjal, naj se kmetje iskreno poprimejo te dike kmetijstva. Lepo je res videti, če kmetič sam stopi med sredo radovednih in enakovrstnih poslušalcev, kajti tudi tukaj velja geslo „verba docent, exempla trahunt“ (besede mičejo, izgledi vlečejo). — H koncu naj še omenim, kar mi posebno leži na srcu. Tukajšnje ljudstvo je govornikove besede sploh verno poslušalo, a bojim se, da nauk ni po vse padel na dobro zemljo, da bi tako obrodil stotern sad, in sicer iz več vzrokov. Mnogo umnih gospodarjev je reklo: to je vse res, a mi smo že poprej tako kmetovali; to je tudi istina, kajti poljedelstvo je pri nas — pa samo poljedelstvo pravim — na precej visoki stopinji, ker skušnja jim vedri glave. Večina poslušalcev pa žalibog, posebno sedanja lahkomišelná mladež, potrebuje več olike, resnobe in vede v družih z gospodarstvom tesno zvezanih rečeh. Ljudstvo tukaj je tako zadej, da le ta vé, kdor skusi; govori, kakor da bi blato drzal, v

vsaki reči išče le šale in norčije — pa kakošne? In to prihaja vse iz gole nevednosti. Zato bi bilo veliko bolj želeli, da bi se najpoprej tej razvadi v okom priti skušalo, predno moremo kaj drugega pričakovati. Veliko si prizadevajo vse hvale vredni tukajšnji duhovniki ljudem blažje misli, čisteje ideje, vcepiti v glavo, a malo se jih prime. Le kako velikansko vse potrebe tukajšnjega ljudstva obsegajoče in pretresajoče sredstvo bi morda nekoliko predrugačilo njihovo lahkoverno in vražam močno vdano mnenje. To bi pa dosegel le tabor, tabor, kakoršnega smo doživeli na Vižmarjih preteklega leta. Veliko bi lahko pisal o živi potrebi njegovi, a zdaj le toliko, ker smo ravno kmetijski tabor obhajali. Ljudstvo se vendar malo zdrami, razgovarja, zvedri ter zve, od kod to, kar ga boli, kar mu rane seka nezaceljive!

Iz Gorenskega 26. maja. (*Tabor v Lescah*) po programu, kakor ga je osnoval taborski odbor, je tedaj res prepovedan, in kar je „Tagespošta“ pisarila iz Ljubljane, da bode tabor 11. rožnika, je simpliciter laž. Tisti po c. kr. okrajnem glavarji Wurzbachu od ljublj. „Tagblatta“ izdelani velikanski memorandum je naredil na c. k. deželno vlado tak strašansko vtisek, da je izbrisala še 3. točko (o gozdnih zadevah gorenskih), in da po takem ste ostale le dve točki (slovenski jezik v šolah in uradnih in pa pomočno društvo), katerih slišati bi smeli taboriti pod Triglavom! Taborski odbor, zelo nevoljen, da se taboru v Lescah prepoveduje, kar se je dovolilo vsem drugim taborom na Slovenskem, je poslal pritožbo do ministerstva na Dunaj in pričakuje zdaj rešitve, nadja se, da Hohenwarthovo ministerstvo ne bode branilo tega, kar je brez ovire dopuščalo ministerstvo Giskrino. Združenje Slovencev je vendar pač točka, po vseh taborih že 3 leti brez nevarnosti za Avstrijo obravnana, nikomur spotikljiva, ki jo tedaj že vrabci po strehah pojó, — gozdne zadeve obravnal je tudi tabor na Notranjskem, a ni se podrl svét, — in da bi se govorilo o novem položaji ljudskih naših šol, Bogme! da ne bi še bilo „brezvercev“ konec, če tudi sta „Slov. Nar.“ in po njem uradna „Laibacherica“ to točko za neugodno razglasila! — V taci okoliščinah tedaj radovedni pričakujemo odloka iz Dunaja, da vidimo, ali je birokracija pod ministerstvom grofa Hohenwartha, ki se vsem narodom avstrijskim prijazna kaže, še bolj močna kakor je bila pod ministerstvom Giskre, kteremu so Slovani bili trn v peti.

Iz Polhovega Gradca. (*Očitna zahvala.*) Tukajšnji šolski bukvarnici je podaril g. Ludevik Dimic, c. kr. gozdni cenilni referent, vsa dela, kar jih je slovenska „Matica“ izdala. Ker se je gosp. Dimic s tem koristnim darom naše šole tako blagodušno spominjal, in naše, posebno nedeljske učence prav zelo razveselil, štejem si v dolžnost, da se v imenu naše šole in šolske mladine gosp. daritelju presrečno zahvaljujem.

Franjo Papler, učitelj.

Kamnik 28. maja. (*Beseda v čitalnici*) 21. t. m. je bila od začetka do konca izvrstna. V igri „Županova Micka“ so se igralci in igralka velike hvale vredne skazali. Slava jim! Bivši čitalničin tajnik gosp. Val. Treun, ki zapusti Kamnik, je pred odhodom svojim pri tej besedi k stanovitnosti in srčnosti spodbujal čitalnico, kateri izvrstno marljiv delavec je bil on ves čas njenega obstoja; zastran tega in sploh zaradi svojega poštenega in priljudnega obnašanja in svojega domoljubja iskrenega je bil spoštovan in ljubljén, pa tudi marsikteremu nasprotniku trn v peti. Protivniki se nadjajo zdaj propada čitalnice, — al prazen je njihov strah. Pogrešala ga bo čitalnica zelo, prav zelo, al ona stoji trdno in stala bo za naprej. Njemu se je za ve-

liki trud zahvalil v imenu čitalnice g. podpredsednik, prebravši pismo preč. dr. Jan. Bleiweisa k 3. obletnici čitalnice, katero je bilo z gromovitimi „slava“ dr. Bleiweisu, sprejeto. Gosp. Treunu pa še očitno izrekamo srčno zahvalo za nevtrudljivo delovanje njegovo, in čestitamo Idriji, ki po njem dobi krepko in pošteno narodno moč.

Odbor.

Iz Kranja. (*Darila za spominek S. Jenkov.*) Od 1. naznanila, s katerim je bilo izkazanih 179 gold. 40 kr., je došlo po gosp. dr. Poklukarju ostanek nabire za pogreb 19 gold., po gosp. dr. Mencingerju 14 gold., od gosp. dr. Rapoca 1 gold., od gosp. dr. Jos. Kovača 2 gold., od gosp. Fr. Bradaške, gim. ravnatelja v Varazdinu 1 gold., od gosp. Drag. Šavnika v Kranji 5 gold., od gosp. dr. Prevca v Kranji 5 gold., od vredništva „Zvona“ 5 gld., od vredništva „Pavlihe“ 2 gld., od gosp. M. Pirca v Kranji 5 gold., od gosp. L. Jugovica v Kranji 5 gold., od gosp. Drag. Peca v Kranji 2 gold., od gosp. Luka Robiča v Postojni 5 gold., od gosp. Fr. Krisperja v Kranji 2 gold., od gosp. dekana Janeza Reša v Kranji 2 gold., od gosp. Ant. Mežnarca v Kranji 1 gold., od gosp. Al. Kunstla v Kranji 1 gold., od gosp. Jak. Vindišerja v Velesovem 2 gold., skupaj 263 gold. 40 kr., od katerih je naloženih 261 gold. v ljubljanski hranilnici.

F. Sajovic,

blagajnik za Jenkov spominek.

Iz Ljubljane. Ker se je bivši c. k. deželni predsednik baron Conrad danes podal na novo svojo mesto v Linc, so se poslavljali te dni vse oblasti, deželni odbor, mestni odbor, zbornica trgovska, mnoga društva, katerim je bil ud, itd. V nedeljo se je iz Dunaja vrnil novi c. kr. deželni predsednik pl. Wurzbach, in včeraj so se mu začeli predstavljati c. kr. uradniki, profesorji itd. Kdo na njegovo mesto stopi za deželnega glavarja, ni še celó nič znano; vse, kar se zdaj o tem govori in piše, so le misli, ki jih ugiba ta ali uni. Parlamentarni običaj od pošteno ustavnega ministerstva zahteva, da Njega Veličanstvo za imenovanje na to mesto predlaga možá iz večine deželnega zbora, dokler ne dobodo deželni zbori sami pravico, voliti si svojega predsednika in podpredsednika, kar je zahteval tudi naš deželni zbor v svojem predlogu l. 1869., ki se je po predlogu dr. Zarnika, ko je nasvetoval preuredbo §. 4. deželnega reda, glasil tako-le: „Deželni zbor, da ga potem vodi, voli si iz svoje sredine deželnega poglavarja in njegovega namestnika“. Dr. Zarnik je v seji 15. oktobra leta 1869. (stenograf. zapisnik 14. seje) podpiral ta predlog, kazaje na parlamentarne običaje vnanjih držav, na sedanji običaj državnega zbora dunajskega in ogerskega, na deželni zbor hrvaški in na enak predlog gališkega deželnega zbora, tako vsestransko in prepričalno, da se proti temu ne dá ne besedice ugovarjati. Rekel je, da to je „temelj liberalnega parlamentarizma“. V obširnem izvrstnem govoru, ki bi ga radi celega natisnili, ako bi nam prostor to pripuščal, je konečno rekel to-le: „Tam, kjer se narodove pravice tlačijo in teptajo, kjer psevdoliberalizem vlada, gotovo vlada imenuje predsednika, in to ravno se godí pri nas v kranjskem deželnem zboru. Parlamentarno dostojanstvo in parlamentarni red na celem svetu pa tirja, da ondi, kjer že vlada deželnega glavarja imenuje, vzame ga iz večine, podpredsednika pa iz manjšine. Pri nas pa vlada tako ravna, da, če bi le trije nemškutarji v zboru sedeli, gotovo bi si iz teh treh izvolila predsednika! Kajti v tem je izražen njen princip (in tukaj gré le za princip in te moje besede se ne tičejo osebe našega sedanjega velečastitega gospoda predsednika, ki nepristransko vodi razprave v našem zboru);

njen princip — pravim — pa je: zaničevati naš zbor in s tem narod naš, kolikor je mogoče“. — Predlog dr. Zarnikov je bil sprejet in leži zdaj na Dunaji na mizi novega ministerstva. Če tudi morebiti zdaj še ne obveljá ta sklep deželnega zbora našega, da si sam voli predsednika (deželnega glavarja), ker to vprašanje utegne biti v zvezi z nameravano preuredbo volilnega reda po vseh deželah, ga vendar lahko reši ministerstvo vsaj pošteno ustavno tako, da iz večine deželnega zbora nasvetuje cesarju imenovanje deželnega glavarja. Radovedni tedaj čakamo: ali je ministerstvo res djanska volja, vsaj po prislovi naši „kamen do kamenja palača“ polagoma delati na spravo (zadovoljstvo) narodov.

— (*C. k. okrajnih zdravnikov*) je po novi, za našo deželo zeló neugodni napravi zdaj le pet, namesti prejšnjih deset, in sicer: v Ljubljani za okraj ljubljanski in kamniški dr. Gauster, — v Kranji za celo gorensko stran dr. Maly, — v Postojni za celo Notranjsko dr. Razpet, — v Novem mestu za novomeški, krški in litijski okraj dr. Bučar, — za okraj kočevski dr. Böhm; — bivši okrajni zdravnik krški dr. Kapler je prišel za koncipista v zdravstveni oddelek c. k. deželne vlade. — Ta nova osnova okrajnih zdravnikov je še maslo Giskrinega ministerstva, ki se opira na to, da se je sicer zboljšala plača novim okrajnim zdravnikom, deželi pa jih vzelo 5, češ, da bodo že občine ustanovile si tako imenovane občinske (komunske) zdravnike in si jih same plačevale. Deželni odbor, c. k. deželna vlada in zdravstveni svet so ugovarjali proti tolikošnemu zmanjšanju okrajnih zdravnikov, al bilo je vse zastoj, — na Dunaji so tako hoteli, če tudi so drugim deželam po novi osnovi več okrajnih zdravnikov pustili, kakor le polovico prejšnjih na Kranjskem. Treba, da deželni zbor svoj glas povzdigne zoper to dvojno mero.

— Predsednik c. kr. deželne sodnije v Ljubljani dr. Lušin je posavljen z viteštvom Leopoldovega reda.

— (*Brambovce kranjske*) je fml. baron Morhamer, ki je bil 20. dne t. m. po končanih 6tedenskih vojaških vajah priča tukajšnjih preskušinj, tako živo pohvalil, da radostni to pohvalo razglasimo po deželi. Gospod general se je čudil, da naši fantje brambovci, ki niso tako kakor navadni vojaki v večnih vajah, so se v tako kratkem času izvrstno izurili v vojaščini. Zaslužena je tedaj bila pohvala, ki jo je izrekel oficirjem in vojakom. Mi pa dostavljamo tej živi hvali ravno tako živo željo, naj bi se naši fantje izurjevali v poštenem pravilnem slovenskem jeziku, a ne v grdo spačeni „kranjski šprahi“, in naj bi se, kakor v družih jezicah, izdale za to potrebne podučne knjige tudi v slovenskem jeziku. Spodobi se, da se tudi Slovencem, toliko hvaljenim vojakom, dá to, kar se je dalo drugim narodom, in da tudi krdela vojaška prešine ravnopravnost národna o tem, kar je gotovo le na korist vojaški spretnosti!

— (*Matica*) ravnokar razpošilja 3 lične zemljovide: Ameriko severno, Ameriko južno in Azijo, ki jih je v kamen rezal in natisnil F. Köke na Dunaji. — Danes popoldne ima odbor svojo 21. skupščino, v kateri odbornik in tajnik prof. Lésar poroča o daru Njega c. kr. apost. veličanstva, o privoljenji lastne tiskarnice, o dopisu srbskega učenega društva, naj se na svetlo dá „Општи научни печник на српско-хрватском и бугарском језику“; o dr. L. Tomanovih in njegove soproge Josipine Turnogradske še nenatisnjenih pesmih in spisih itd., — gospodarski odsek o dopisih banke „Slavije“, o lanskem računu. Vrh tega pride v obravnavo prof. Tušekov predlog: naj Matica na svitlo dá 6 zvezkov o človeških delih, — dr. Raz-

lagov nasvet o izdavanji „malega naučnega slovnika“ in poročilo odseka za Trstenjakov predlog o izdavanji šolskih knjig, in posamesnih odtornikov nasvetje.

— Zanimivo utegne biti našim čitateljem, da zvedó, kolikšni so zakladi, ki so izročeni deželnemu odboru in ki jih v svoji oskrbi ima deželna blagajnica. Ne samo, da gospodarstvo s tolikimi zakladi prizadeva dela veliko, treba jej je tudi prav natančnega poslovanja. Pregled doli sestavljeni kaže med drugim tudi to, da je malo dežel, kjer bi dijaki (študentje) vživali toliko štipendij kakor na Kranjskem. Evo pregled zakladov!

Zaklad	v gotovini:		v obligacijah:		Primankljev:	
	gold.	kr.	gold.	kr.	gold.	kr.
kranjske zemlj. odveze	29.711	12 1/2	2290	—	—	—
depoziti „ „	24	49 1/2	4400	—	—	—
deželni	27.741	84 1/2	840.150	—	—	—
gledališčni	—	—	19.000	—	22	34
delalnični	2627	45	2050	—	—	—
bolnišni	—	—	49.235	—	2847	24 1/2
norišni	—	—	1538	15	1067	20
porodnišni	—	—	1800	—	472	91 1/2
najdenišni	90	34 1/2	7100	—	—	—
splošni depoziti	484	48 1/2	10.260	—	—	—
deželo-kulturni	691	83 1/2	14.450	—	—	—
muzealni	337	26 1/2	29.200	—	—	—
normalno-šolski	794	93	12.800	—	—	—
norišni stavbeni	101	7 1/2	93.850	—	—	—
dijaški	4639	11 1/2	400.843	3	—	—
kranjskih deklišk. ustan.	186	20 1/2	22.847	—	—	—
Glavarjev	7	72 1/2	137.730	—	—	—
sirotinski	1	66	217.580	—	—	—
Kalistrove ustanove	675	41 1/2	82.158	—	—	—
Ilirske ustanove	462	47 1/2	6650	—	—	—
baron Flödnikov	1579	34	46.100	—	—	—
Holdheim & Wolfv	1259	53	27.580	—	—	—
Savravov	70	3 1/2	2700	—	—	—
cesarice Elizabete invalid.	2	26	3545	—	—	—
invalidnih ustanov	271	15 1/2	3851	—	—	—
invalidni ljublj. gospá	278	17	12.350	—	—	—
Znesek	72.037	93 1/2	2.052.057	18	4409	70
Ostanek	67.628	23 1/2	2.052.057	18	—	—

— (Binkoštno nedeljo) je birmancev bilo sila veliko. — Binkoštni pondeljek je na železnicah na gorenjsko in notranjsko stran bilo jako živahno. V postojnsko jamo je prišlo letos na tisoče tujcev iz vseh krajev, prav veliko tudi iz Dunaja. Ker tudi vreme ni moglo lepše biti kakor je bilo, so vsi jako zadovoljni se vrnili proti domu.

— (Feuerwehr) se je v saboto zvečer sprehajala po mestu ognja iskaje, ko je zunaj za sv. Krištofom kozolec gorel in pogorel. Z grada smo natanko slišali glas, da poleg Rudolfovega kolodvora gorí; feuerwehristi pa so koračili naprej k sv. Jakobu; ko so slišali, da ondi nič ne gorí, so se vsuli proti Poljanam; ko tudi ondi ni bilo nič gasiti, so se spet vrnili po mestu nazaj, dokler niso prišli na pravi sled, kjer že ni bilo nič gasiti. Ni je res nesrečnejše naprave, kakor je ta „feuerwehr“; le nedeljske eksercicije, kjer nič ni gasiti, se jej posrečijo.

— (Govorniških váj) drugi večer na podlagi Razlagovega govora „o slovenskem časnikarstvu“ v prvem večeru je prihodnjo saboto zvečer ob pol osmih v čitalnični dvorani. Vabijo se vljudno čast. udje Slo-
venije in čitalnice.

Odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V zbornici poslancev je bila razprava o adresi (pismu do cesarja) po dvadnevnom boji v petek končana; z večino 25 nemških in 2 judovskih glasov (Kurande in Blitzfelda) je bila sprejeta;

glasovalo je za - njo 93 nemških centralistov, proti njej pa 66 njim nasprotnih poslancev. Kako šna osoda čaka to adresno, lahko se ugane, kajti ministerstvo še dandanes stoji trdno in njega predsednik grof Hohenwarth, ki je kolovodjem centralističnim v tej razpravi kar naravnost v obraz povedal, kako puhla je bila njih vlada, ko so 3 leta krmilo v svojih rokah imeli, jim je odkritosrčno to-le rekel: „Vse v Avstriji: zbornica in ljudstvo hrepeni po notranjem miru. Razloček je le ta, da adresa ta mir hoče doseči na poti sile, vlada sedanja pa na poti sprave“. „Razsodba pa, kaj je med tema dvema potoma bolje, stoji pri Njega Veličanstvu cesarju“. Nasprotniki adrese in decemberske ustave so temeljito dokazali pogubivne namere centralistične klike, njeni zagovorniki pa so godli navadno pesem, da le decemberska ustava in direktne volitve pripeljejo Cislajtanijo v paradiž; le pemski Nemec Pikert se ni potuhnil in žugal — s 40 milijoni Nemcev! Med govorniki naše stranke so se odlikovali dr. Costa (za Slovence), baron Giovannelli (za Tirolce), Čerkavski in Klačko (za Poljake), Danilo (za Dalmatince), — izmed ustavovercev so govorili Blitzfeld, korar Ginzal, Chlumecki in Fux, ki je spet tako vpil, da ga je že na mostovžu slišal, kdor ga je hotel poslušati. Bilo je še več govornikov vpisanih; al obveljal je sklep, da bodi konec debati. Le Herbst, kot poročevalec, je še jahal centralistično kljuso, za njim pa je grof Hohenwarth poprijel besedo in danes „nezmotljivim“ decembristom take drobil, da so si morali na prsi trkati „mea culpa“, „mea maxima culpa“, ako le še iskrica poštenja v njih živi. „Vsaj ste imeli leta in leta krmilo vladno v rokah, in kaj ste dovršili? Prepozno so se Vam oči odprle“ — v tem smislu je grehe njihove našteval in resnico govoril. — Mi bi le želeli, da ne odlašá Hohenwarthovo ministerstvo, kar je brž treba dovršiti in tedaj ne pride „prepozno“ kakor Belkredi in Potocki.

Hrvaško. — Po dovršenih volitvah v Zagrebu bile so včeraj volitve v Djakovu in Virovitici, in danes so v okraji županije Virovitiške; zdaj so še 1., 3., 5., 6., 7. in 10. junija v dotičnih okrajih. Ni dvombe, da se narodu hrvaškemu na čast in na blagor trojedne kraljevine tudi te volitve izvršijo tako srečno kakor prve, in da potem se začne revizija radikalna nesrečne Andrassy-eve pogodbe ogersko-hrvaške.

Francosko. Iz Pariza 28. maja. — Danes je konec strašnih dni, ki smo jih doživeli, in kakoršnih zgodovina nima zapisanih v svojih listih od onih časov, ko so mesta Jeruzalem, Rim, Oglej in Moskova postala razvaline. Požigali, podirali poslopja in morili so kolovodji puntarske vlade še zadnje dni tako, da je bilo groza. 64 veljavnih mož, ki so jih imeli že delj časa zaprte, med njimi nadškofa pariškega, so zadavili. Okoli 50.000 družih ljudi so našli mrtvih po hišah, kletih itd. Škoda denarna je tu večja, kakor znaša plača, ki jo Francozi morajo odrajtati Prusom. Kolovodji grozoviti pa so jo v balonih popihali iz Pariza. Na binkoštno nedeljo ni bilo nobenega teh trinogov več v mestu.

Listnica vredništva. Gosp. v Metl: Razjasnilo prejeli in po Vašem zagotovitlu obžalujemo, da se je vrinila pomota.

Kursi na Dunaji 30. maja.

5% metaliki 59 fl. 35 kr. Ažijo srebra 122 fl. 40 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 10 kr. Napoleondori 9 fl. 89 kr.